DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
3. maj 1990 *

I sag C-2/89,

angående en anmodning, som Centrale Raad van Beroep, Utrecht, i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, som retssuccessor efter Raad van Arbeid, Eindhoven

mod

arvingerne og/eller retssuccessorerne efter G. J. Kits van Heijningen,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 13, stk. 2, litra a), og artikel 73, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366), med senere ændringer,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden C. N. Kakouris, dommerne F. A. Schockweiler, G. F. Mancini, T. F. O'Higgins og M. Díez de Velasco,

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Sociale Verzekeringsbank ved advokaterne B. H. ter Kuile og E. H. Pijnacker Hordijk, Haag og Bruxelles,

* Processprog: nederlandsk.

— den nederlandske regering ved H. J. Heinemann, generalsekretær a. i. i Udenrigsministeriet, og

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved B. J. Drijber, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg af Sociale Verzekeringsbank, ved E. H. Pijnacker, af den nederlandske regering, ved J. W. de Zwaan, som befuldmægtiget, og af Kommissionen i retsmødet den 6. februar 1990,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 22. februar 1990,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 28. december 1988, indgået til Domstolen den 5. januar 1989, har Centrale Raad van Beroep i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt fem præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 13, stk. 2, litra a), og artikel 73, stk. 1, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366), med senere ændringer.

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en retssag mellem Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, som retssuccessor efter Raad van Arbeid, Eindhoven, og arvingerne og / eller retssuccessorerne efter G. J. Kits van Heijningen, angående ydelse til denne af børnetilskud i henhold til Algemene Kinderbijslagwet (lov om børnetilskudsordning, herefter benævnt »AKW«).

3 Kits van Heijningen, der er bosat i Belgien, var ansat hos Philips NV i Eindhoven indtil den 1. november 1983. Samtidig med at han var ansat hos Philips, udøvede han endvidere lønnet beskæftigelse som docent ved en nederlandsk undervisningsinstitution, idet han holdt to forelæsninger a to timers varighed mandag og lørdag. Han vendte hver dag tilbage til Belgien efter arbejdstids ophør. Den 1. november 1983 blev Kits van Heijningen pensioneret fra Philips. Han fortsatte imidlertid sin undervisningsvirksomhed som tidligere.

4 Kits van Heijningen har ansøgt de nederlandske myndigheder om børnetilskud i henhold til AKW for sine to studerende børn for første kvartal 1984. Ved skrivelse af 24. juli 1984 afslog Raad van Arbeid i Eindhoven ansøgningen. Som begrundelse anførte Raad van Arbeid, at i medfør af artikel 11, stk. 1, i AKW har en person kun ret til børnetilskud i et kalenderkvartal, såfremt vedkommende er forsikret på den første dag i dette kvartal. Ifølge Raad van Arbeid var Kits van Heijningen ikke forsikret på de dage, hvor han underviste. Da den første dag i det første kvartal 1984 ikke faldt på en mandag eller en lørdag, opfyldte Kits van Heijningen efter Raad van Arbeids opfattelse ikke betingelsen i artikel 11, stk. 1, i AKW.

5 Kits van Heijningen indbragte Raad van Arbeids afgørelse for Raad van Beroep i 's-Hertogenbosch, som ved dom af 1. juli 1985 annullerede den anfægtede afgørelse. Raad van Arbeid appellerede nævnte afgørelse for Centrale Raad van Beroep. Denne ret, der fandt, at tvisten rejste flere spørgsmål om fortolkningen af fællesskabsretten, har ved kendelse af 28. december 1988 udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kan den beskæftigelse (tidligere bibeskæftigelse) som deltidsdocent, som en pensioneret arbejdstager også efter begyndelsesdatoen for sin pensionering fortsat udøver to dage om ugen med to lektioner om dagen, anses for reel og faktisk beskæftigelse med henblik på anvendelsen af fællesskabsbestemmelserne om arbejdskraftens frie bevægelighed?

2) I bekræftende fald, medfører denne beskæftigelse — ligesom den tidligere hovedbeskæftigelse, som blev udøvet på en anden medlemsstats område end den medlemsstat, hvor denne pensionerede arbejdstager bor, og hvortil han vender tilbage efter arbejde hver arbejdsdag — at lovgivningen i den førstnævnte

medlemsstat — i henhold til artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning (EØF) nr. 1408/71 — kun finder anvendelse på de nævnte undervisningsdage, eller også på de derimellem liggende dage, på hvilke der i det hele ikke udføres arbejde?

3) Såfremt spørgsmål 1 besvares benægtende, er det da ifølge artikel 13, stk. 2, litra a), også efter den nævnte pensioneringsdato lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den tidligere hovedbeskæftigelse senest blev udøvet, der finder anvendelse?

4) Såfremt det også efter pensioneringsdatoen er lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den ovennævnte beskæftigelse blev, henholdsvis bliver udøvet, der skal finde anvendelse — i henhold til artikel 13, stk. 2, litra a) — kan det da udelukkende på grundlag af lovvalgsreglen i den nævnte bestemmelse allerede fastslås, at der ikke kan rejses bopælskrav som nævnt i AKW's artikel 6, stk. 1, litra a), over for den pensionerede arbejdstager?

5) Såfremt det sidstnævnte ikke er tilfældet, kan det da på grundlag af artikel 73, stk. 1, i forordning (EØF) nr. 1408/71 fastslås, at der ikke kan rejses bopælskrav som omhandlet i AKW's artikel 6, stk. 1, litra a), over for den pensionerede arbejdstager?«

6 Vedrørende sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb samt de skriftlige indlæg for Domstolen henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Første spørgsmål

7 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at den nationale ret med det første spørgsmål i det væsentlige ønsker oplyst, om en person, der udøver lønnet beskæftigelse to dage om ugen, i alt to gange to timer, er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1408/71.

8 Forordning nr. 1408/71's personelle anvendelsesområde er defineret ved artikel 2. Ifølge artikel 2, stk. 1, finder forordningen bl. a. anvendelse på »arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, som er eller har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, og som er statsborgere i en af disse stater«.

9 Begrebet »arbejdstager«, der anvendes i artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, er defineret i artikel 1, litra a). Det betegner enhver person, som er forsikret i henhold til en af de sociale sikringsordninger, der er nævnt i artikel 1, litra a), mod de risici og på de betingelser, som er nævnt i denne bestemmelse.

10 Det bemærkes, at ordlyden af artikel 1, litra a), og artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 ikke gør det muligt fra forordningens anvendelsesområde at udelukke bestemte kategorier af personer på grund af længden af den tid, hvorunder de udøver beskæftigelse. En person skal derfor anses for omfattet af forordning nr. 1408/71's anvendelsesområde, såfremt vedkommende opfylder de betingelser, der er fastsat i forordningens artikel 1, litra a), sammenholdt med artikel 2, stk. 1, uanset beskæftigelsens varighed.

11 Det første spørgsmål bør derfor besvares med, at en person, der udøver lønnet beskæftigelse to dage om ugen med to timer pr. dag, er omfattet af anvendelsesområdet for forordning nr. 1408/71, såfremt vedkommende opfylder betingelserne i forordningens artikel 1, litra a), sammenholdt med artikel 2, stk. 1.

Andet spørgsmål

12 Det bemærkes for det første, som Domstolen har fastslået flere gange, at bestemmelserne i afsnit II i forordning nr. 1408/71, som artikel 13 er indeholdt i, udgør et sæt udtømmende og ensartede lovvalgsregler (jf. bl.a. dom af 10. juli 1986, Luijten, 60/85, Sml. s. 2365). Disse bestemmelser har ikke alene til formål at undgå samtidig anvendelse af flere nationale lovgivninger og de forviklinger, som dette kan medføre, men også at forhindre, at de personer, som er omfattet af forordning

nr. 1408/71's anvendelsesområde, berøves beskyttelse på det sociale område, på grund af den lovgivning, der finder anvendelse på dem.

13 Artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71 bestemmer herom, med forbehold af artikel 14-17, at »en person, der har lønnet beskæftigelse på en medlemsstats område, [er] omfattet af denne stats lovgivning, selv om han er bosat på en anden medlemsstats område, eller den virksomhed eller arbejdsgiver, der beskæftiger ham, har sit hjemsted eller sin bopæl på en anden medlemsstats område«.

14 Det må påpeges, at denne bestemmelse ikke sondrer efter, om beskæftigelsen udøves på heltid eller deltid. Desuden ville bestemmelsens formål blive bragt i fare, såfremt det skulle antages, at anvendelsen af den omhandlede medlemsstats lovgivning er begrænset til de perioder, hvorunder beskæftigelsen udøves, med udelukkelse af de perioder, hvorunder vedkommende ikke udøver nogen beskæftigelse.

15 Det andet spørgsmål bør derfor besvares med, at artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en person, der er omfattet af forordningens anvendelsesområde, og som udøver lønnet deltidsbeskæftigelse på en medlemsstats område, er omfattet af denne stats lovgivning såvel på de dage, hvor vedkommende udøver sin beskæftigelse, som på de dage, hvor vedkommende ikke udøver den.

Tredje spørgsmål

16 Når henses til besvarelsen af det første spørgsmål, er det ufornødent at gennemgå det tredje spørgsmål.

Fjerde spørgsmål

17 Den nationale ret tilsigter med det fjerde spørgsmål at få oplyst, om udpegningen af den lovgivning, der skal anvendes, jfr. artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71, har til virkning, at der ikke over for de sagsøgte i hovedsagen kan ske anvendelse af artikel 6, stk. 1, litra a), i AKW, hvorefter »enhver, der er fyldt 15

år, er forsikret i henhold til denne lov, såfremt vedkommende har bopæl i (Nederlandene)«.

18 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at artikel 6, stk. 1, litra a), i AKW har til formål at fastsætte de betingelser, hvorunder en person kan tilsluttes ordningen efter AKW.

19 Det bemærkes herved, at artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71 alene har til formål at udpege den lovgivning, der skal anvendes på personer, der udøver lønnet beskæftigelse på en medlemsstats område. Den har derfor ikke til formål at fastsætte betingelserne for eksistensen af en ret eller pligt til at tilslutte sig en social sikringsordning eller en bestemt social sikringsgren. Som Domstolen flere gange har fastslået, tilkommer det de enkelte medlemsstaters lovgiver at fastsætte disse betingelser (jf. bl.a. dom af 23. september 1982, Koks, 275/81, Sml. s. 3013).

20 Det bemærkes imidlertid, at når medlemsstaterne fastsætter betingelser for retten til at tilslutte sig en social sikringsordning, er de forpligtet til at overholde de gældende fællesskabsretlige bestemmelser (jf. bl.a. førnævnte dom af 23. september 1982, Koks). Disse betingelser kan især ikke have til formål at udelukke, at den pågældende lovgivning anvendes på de personer, som denne lovgivning finder anvendelse på i medfør af forordning nr. 1408/71.

21 Herved skal det påpeges, at forordningens artikel 13, stk. 2, litra a), udtrykkeligt bestemmer, at den person, som udøver lønnet beskæftigelse på en medlemsstats område, er undergivet lovgivningen i denne medlemsstat, »selv om han er bosat på en anden medlemsstats område«. Denne bestemmelse ville blive berøvet sin tilsigtede virkning, såfremt bopælsbetingelsen efter lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den lønnede beskæftigelse udøves, med hensyn til adgangen til den forsikringsordning, som den foreskriver, kunne gøres gældende over for personer omfattet af artikel 13, stk. 2, litra a). Hvad angår disse personer, har artikel 13, stk. 2, litra a), til virkning at erstatte bopælsbetingelsen med en betingelse, der er baseret på udøvelse af lønnet beskæftigelse på den pågældende medlemsstats område.

22 Det fjerde spørgsmål bør derfor besvares med, at artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71 har til virkning, at de i denne bestemmelse nævnte personer ikke kan være omfattet af en klausul i den nationale lovgivning, der finder anvendelse, og hvorefter adgang til den i denne lovgivning fastsatte forsikringsordning er betinget af bopæl i den medlemsstat, på hvis område den lønnede beskæftigelse udøves.

Femte spørgsmål

23 Når henses til besvarelsen af det fjerde spørgsmål, er det ufornødent at gennemgå det femte spørgsmål.

Sagens omkostninger

24 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale domstol, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt af Centrale Raad van Beroep ved kendelse af 28. december 1988, for ret:

1) En person, der udøver lønnet beskæftigelse to dage om ugen med to timer pr. dag, er omfattet af anvendelsesområdet for Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, med senere ændringer, såfremt vedkommende opfylder betingelserne i forordningens artikel 1, litra a), sammenholdt med artikel 2, stk. 1.

2) Artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning (EØF) nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en person, der er omfattet af forordningens anvendelsesområde, og som udøver lønnet deltidsbeskæftigelse på en medlemsstats område, er omfattet af denne stats lovgivning såvel på de dage, hvor vedkommende udøver sin beskæftigelse, som på de dage, hvor vedkommende ikke udøver den.

3) Artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning (EØF) nr. 1408/71 har til virkning, at de i denne bestemmelse nævnte personer ikke kan være omfattet af en klausul i den nationale lovgivning, der finder anvendelse, og hvorefter adgang til den i denne lovgivning fastsatte forsikringsordning er betinget af bopæl i den medlemsstat, på hvis område den lønnede beskæftigelse udøves.

Kakouris Schockweiler

Mancini O'Higgins Díez de Velasco

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 3. maj 1990.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

C. N. Kakouris
Formand for Sjette Afdeling